

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИПЕРЕДЖУЮЧИХ ІНДИКАТОРІВ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ

А.М. Андрющенков, Національний банк України

Циклічність розвитку економіки була виявлена ще в ХІХ ст. В останній час причиною найбільших криз були фінанси. Фінансові кризи відкидали економіку багатьох країн на десятиріччя назад. Але тривалість фаз циклу не статична. Існує багато факторів, які можуть впливати на тривалість фази циклу.

Історія показує важливість вивчення криз і визначення випереджуючих індикаторів. І, перш за все, потрібно виявити ситуації, в яких існує велика вірогідність кризи.

Слід зазначити, що поставивши за мету створити систему, яка б точно визначала початок кризи, ми наближаємося до ілюзорних цілей. Більш корисним має бути створення системи, яка б визначала вірогідність наближення до ситуацій, що можуть трансформуватися у кризу.

Метод досягнення цієї цілі полягає в побудові випереджуючих індикаторів, що відображають розвиток різних секторів економіки та їх реакцію на шоки.

Криза фінансового та банківського сектора давно вже є предметом дискусій. Існує два підходи до їх виявлення та попередження:

- згідно з першим будуються моделі для перевірки теорій банківських криз з використанням мікроекономічного рівня специфічних банківських даних;
- інший підхід передбачає переведення фокуса з мікроекономічних даних на макроекономічні індикатори, що доступні в багатьох країнах світу. Орієнтовний список індикаторів наведений у таблиці 1.

Недоліком першого підходу є те, що специфічні банківські дані можуть бути недоступними чи доступними з великим лагом, або вони можуть неправильно інтерпретуватися через неправильний підрахунок, тоді як другий підхід не має цих недоліків.

Таблиця 1

	Випереджаючі індикатори	Знак шоку індикатора
Реальний сектор	ВВП реальний	негативний
	Споживання	позитивний
	Інвестиції	негативний
	Ціни	негативний
	Реальна процентна ставка	позитивний
Банківський сектор	Кредити	позитивний
	Депозити	негативний
	Внутрішній кредит/ВВП	позитивний
	Мультиплікатор	позитивний
Капітальний рахунок	Резерви	негативний
	МЗ/резерви	позитивний
	Реальна процентна ставка світова	позитивний
	Зовнішній борг	позитивний
Поточний рахунок	Експорт	негативний
	Імпорт	позитивний
	Реальний обмінний курс	негативний

Світові дослідження в цій галузі показують, що банківській кризі передують рецесія, погіршення умов торгівлі, апреціація реального курсу, збільшення грошового мультиплікатора та підвищення реальних процентних ставок (Kaminsky and Reinhart, 1996 p.).

Емпіричні результати ще однієї праці (Gonzalez-Hermosillo, Pazarbasioglu and Billings, 1997 p.) показують, що специфічні банківські індикатори визначають вірогідність банківської кризи, тоді як макроекономічні визначають часовий проміжок до кризи. Це означає, що використання для побудови моделі обох підходів дасть значно кращі результати, ніж у кожному окремому випадку.

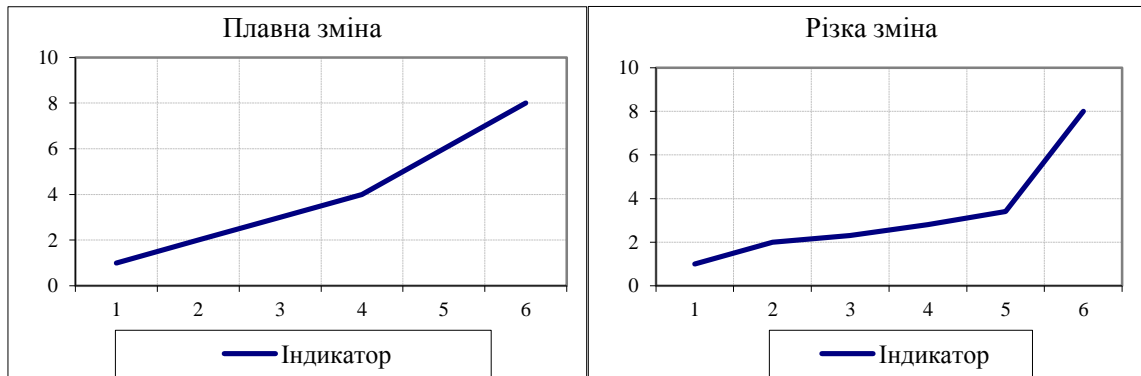
Визначенню кризових ситуацій може допомогти побудова узагальнюючих індикаторів. В даному випадку можна використати такі методи узагальнення:

- чим більше індикаторів досягли критичного значення, тим більше вірогідність кризи, тобто

$$I = \sum_{j=1}^n S_j ,$$

де S_j – індивідуальні індикатори;

- метод оцінки кількості сигналів не є кращим для побудови випереджуючих індикаторів криз. Він не дозволяє провести межу між плавними змінами індикатора (рис. 1) та його різкою зміною (рис. 2) до критичного рівня.

Рис. 1. Плавна зміна індикатора   **Рис. 2. Різка зміна індикатора**

Для того, щоб врахувати ці два типи змін, можна для кожного індикатора побудувати окремі індекси:

$$I = \sum_{j=1}^n (SM_j + 2SE_j),$$

де SM_j – плавна зміна індикатора, SE_j – різка зміна індикатора.

Щодо побудови подібної моделі в українських умовах, можна зазначити, що більшість західних дослідників при проведенні досліджень та побудові моделей не беруть до уваги країни, в яких відбулася значна трансформація економіки. Тому для побудови подібної моделі дуже складно буде використовувати теоретичні наробітки відомих економістів.

Як висновок слід зазначити наступне. Досить важко на сучасному рівні розвитку теорії стверджувати, що криза відбудеться чи не відбудеться у визначений час, можна лише говорити про можливі сценарії розвитку. І тільки динамічний аналіз тенденцій може дати відповідь про можливість кризової ситуації.

Андрющенков А.М. Дослідження випереджаючих індикаторів банківських криз / А.М. Андрющенков // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2003. – Т. 8. – С. 19-21.